

UNIVERSITET TALABALARIDA LUG'AT TAHLILI STRATEGIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Abdullayeva Shohista Zafar qizi

Samarqand Davlat Chet tillar Instituti

Fakultet: Ingliz tili va tarjimashunoslik fakulteti

Magistratura bo'limi 2-kurs talabasi

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7794882>

ARTICLE INFO

Received: 23th March 2023

Accepted: 30th March 2023

Online: 31th March 2023

KEY WORDS

Universitet talabalarining lug'atdan qanday foydalanishlari, inglizcha lug'atlar.

ABSTRACT

Ushbu maqolada universitet talabalarida lug'at tahlili haqida va lug'atning chet tilini o'rganishdagi vazifasi, qiyosiy tahlillari shuningdek lug'at tahlilining kommunikativ-pragmatik jihatdan o'rganish, til tizimida yangi leksik elementlarning paydo bo'lishi va yaratilishi yo'llarini chuqur tahlil qilish haqida so'z boradi.

Respublikamizda ta'lim tizimi sohasidagi qilinayotgan faoliyatlarning barchasining asosiy maqsadi – ta'lim tizimini ya'nada shakllantirish hamda uni jahon standartlari darajasiga ko'tarish kabi ezgu maqsadlarni o'z oldiga qo'yadi.

Darhaqiqat, ta'lim ijtimoiy hayotning muhim sohasi hisoblanadi. Aynan universitet talabalarida lug'at tahlili strategiyalarini rivojlantirish ta'lim jamiyatning intellektual, madaniy va ma'naviy darajasini shakllantiradi. Har qanday davlat ta'lim sohasiga qanchalik ko'p e'tibor qaratsa, qanchalik ko'p mablag' sarflansa va natijasi eng yuqori xalqaro standartlarga javob bera olsa, ushbu davlatda hayot sifati shunchalik yuqori bo'ladi.

Lug'at - bu so'zlar haqida ma'lumotnoma shuning uchun u alohida so'zlarning ishlashini tavsiflaydi. Chet tillarini o'rganishda so'z boyligini bo'lishi juda muhim tarkibiy qism hisoblanadi, chunki talaba grammatik xatolar mavjudligiga qaramay berilgan lug'atni eslab qolguncha tushunarli va samarali muloqot qilish uchun leksik qobiliyatdan foydalanishi mumkin. 1990-yilda O'Malley va Chamnot o'rganish strategiyalarini "shaxslar yangi ma'lumotlarni tushunish, o'rganish, xotirada saqlash uchun foydalanadigan maxsus fikrlar yoki xatti-harakatlar" deb ta'rifladi va uch turdagi til o'rganish strategiyalarining tasnifini ishlab chiqdi[1;44]:

1. meta-kognitiv-o'quv jarayoni haqidagi qarashlarni (bilimlarni) o'z ichiga olgan. Tilni o'rganish nazorat ostida bo'lgan, ammo shu bilan birga, o'qishdan keyin o'z-o'zini o'rganish rejalashtirilgan;
2. kognitiv-tushunishni yaxshilash uchun mo'ljallangan muayyan til vazifalari va vaziyatlar bilan ishlashda yordam berishga qaratilgan;
3. ijtimoiy hissiy-ma'lumotni tushunish, o'rganish yoki saqlashga yordam berish uchun ijtimoiy o'zaro ta'sirlardan foydalanishdan iborat edi.

Ularning modeli ular tavsiya qilgan kognitiv nazariyaga asoslangan edi, shuning uchun ular ko'pincha tanqid qilindi. R.Oksfordning ta'kidlashicha, ikkinchi tilni o'rganuvchilar tomonidan ishlab chiqilgan o'quv strategiyalari ularni o'rganishni yanada samarali tarzda yaxshiroq nazorat qilish va yaxshilashga majbur qiladi, ya'ni o'rganish strategiyalari talaba tomonidan olingan ma'lumotlarni sotib olish, saqlash, eslab qolish maqsadida foydalaniladigan operatsiyalardir[2;108-109].

Rebekka Oksford o'quv strategiyalarining to'liq toifasini tuzdi:

- kognitiv - yangi va allaqachon ma'lum bo'lgan ma'lumotlar o'rtasida uyushmalar yaratish;
- mnemonic-yangi va allaqachon ma'lum bo'lgan ma'lumotlar o'rtasida uyushmalar yaratish formulalar, iboralar, she'rlar va boshqalarni ishlatish orqali;
- meta-kognitiv-o'quv jarayonini rejalashtirish, tashkil etish va baholash orqali o'z bilimingizni boshqarish;
- kompensatsiya-yetishmayotgan narsani to'ldirish uchun kontekstdan foydalanish o'qish va yozishda ma'lumot;
- hissiy-hissiyotlarni, motivatsiyani va o'rganishga bo'lgan munosabatni tartibga solish;
- ijtimoiy-tilni yaxshilash uchun boshqa talabalar bilan o'zaro munosabatlar o'rganish va madaniy tushunish.

Talaba yangi lug'at bilan yakkama-yakka qolgan an'anaviy yondashuvlar bilan taqqoslaganda, ushbu tasnif so'z boyligini o'rganish strategiyalarini o'rgatishga urg'u berdi. Mavjud so'zlar talabalarning ehtiyojlarini tahlil qilish asosida muntazam ravishda guruhlangan. Yangi so'zlar har bir o'quvchining maqsadlari, vazifalari va imkoniyatlarini hisobga olgan holda kiritiladi.

References:

1. Ellis N. ingliz tilini o'rganish. Kembrij: Kembrij Universiteti Matbuoti, 1986. 44 p.
2. Naiman N., M, Stern H. H., Todesco A. Ta'lim sohasidagi tadqiqotlar seriyasi, 7-son, Toronto: Ontario ta'lim sohasidagi tadqiqotlar instituti, 1978.
3. Ikkinchi tilni o'rganuvchilar tomonidan qo'llaniladigan strategiyalar. Kembrij, UK: Kembrij Universiteti Matbuoti, 1990 Yil. Pp. 108-119.
4. Oksford R. til o'rganish strategiyalari: har bir o'qituvchi nimani bilishi kerak. Nyu-York: Nyuberi Uy, 1990. 342 p.
5. www.ziyo.uz